

שירת העֲשָׁבִים

מילים ולחן: נעמי שמר

דַּע לָךְ
שָׁכַל רוּעָה וְרוּעָה
יֵשׁ לוֹ נִגּוּן מִיַּחַד
מִשְׁלוֹ.

דַּע לָךְ
שָׁכַל עֵשֶׁב וְעֵשֶׁב
יֵשׁ לוֹ שִׁירָה מִיַּחַדָּת
מִשְׁלוֹ
וּמִשִּׁירַת הָעֲשָׂבִים
נַעֲשֶׂה נִגּוּן
שֶׁל רוּעָה
עָלִיו
וּמִשִּׁירַת הָעֲשָׂבִים
נַעֲשֶׂה נִגּוּן
שֶׁל הָלֵב

כַּמָּה יָפָה
כַּמָּה יָפָה וְנָאָה
כְּשֹׁמְעִים הַשִּׁירָה
שְׁלָהֶם
טוֹב מְאֹד
לְהִתְפַּלֵּל בִּינִיָּהֶם
וּבְשִׁמְחָה לְעֵבֹד
אֶת שֵׁם
וּמִשִּׁירַת הָעֲשָׂבִים
מִתְמַלֵּא הָלֵב
וּמִשְׁתוֹקֵק

אדר שרון * גן גלים, קיבוץ שדות ים

שִׁירַת הַעֲשָׂבִים

Bm Em Em Bm
 דַּע - לְ - דַּע פֶּלֶשׁ - רוּחַ - רוּחַ עַל - רוּחַ גּוֹן - לֹא יֵשׁ קוֹדֶשׁ - מִגּוֹן - לֹא יֵשׁ
 Bm Em Em D D D⁷
 דַּע לְ - דַּע פֶּלֶשׁ - רוּחַ - רוּחַ עַל - רוּחַ גּוֹן - לֹא יֵשׁ קוֹדֶשׁ - מִגּוֹן - לֹא יֵשׁ
 G C[#] F⁷ Bm Em Bm
 לֹא יֵשׁ קוֹדֶשׁ - מִגּוֹן - לֹא יֵשׁ קוֹדֶשׁ - מִגּוֹן - לֹא יֵשׁ קוֹדֶשׁ - מִגּוֹן - לֹא יֵשׁ
 pp Bm Em Em
 אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין
 פֶּלֶשׁ - רוּחַ - רוּחַ עַל - רוּחַ גּוֹן - לֹא יֵשׁ קוֹדֶשׁ - מִגּוֹן - לֹא יֵשׁ קוֹדֶשׁ - מִגּוֹן - לֹא יֵשׁ
 Bm Bm⁶ Bm Em
 אֵין אֵין אֵין אֵין
 קֹדֶשׁ - מִגּוֹן - לֹא יֵשׁ קוֹדֶשׁ - מִגּוֹן - לֹא יֵשׁ קוֹדֶשׁ - מִגּוֹן - לֹא יֵשׁ
 Em A⁷ D G F[#]m⁷ Bm
 דִּן דִּן דִּן דִּן דִּן דִּן דִּן דִּן דִּן דִּן דִּן דִּן
 בְּדַע - לְ - דַּע פֶּלֶשׁ - רוּחַ - רוּחַ עַל - רוּחַ גּוֹן - לֹא יֵשׁ קוֹדֶשׁ - מִגּוֹן - לֹא יֵשׁ

נעמי שמר (1930 - 2004)

כלת פרס ישראל, מחשובי היוצרים בזמר העברי שלאחר קום המדינה. רבים ממאות השירים שכתבה והלחינה הפכו לחלק בלתי נפרד מהקלאסיקה הישראלית. הרפרטואר שלה כולל שירי משוררים אחרים ותרגום שירים משפות שונות. גם באלה הצליחה לשמור על הקו האישי המאפיין אותה ואת כתיבתה.

שיריה של שמר מצטיינים בקשר הייחודי שבין המילים למנגינה. לחניה ניחנים בפשטות מלודית, המאפשרת "שירת רבים" (ביטוי שנעמי שמר העדיפה על פני "שירה בציבור"). היא הייתה אולי מן הראשונות לשלב בין טקסטים יהודיים לבין טקסטים עכשוויים, עבריים. השימוש שלה במילים מהמקורות והחיבור שלהם למילים מהרחוב, הפכו אותה לקול הישראלי המרגש.

על השיר

"שירת העשבים" נכתב בשנת 1976, בהשראת ר' נחמן מברסלב, עבור המחזה 'מסעות בנימין השלישי' המבוסס על סאטירה בשם זה, פרי עטו של מנדלי מוכר ספרים. אמנם המחזה לא הצליח, אך השיר שחובר עבורו זכה לאהדה רבה בחברה הישראלית. על התקבלותו כמעין פיוט מודרני יכול להעיד שילובו בסדר הזמירות לסעודה שלישית הנהוג היום בישיבות ובבתי מדרש רבים.

שמר הפכה את הניגון לשיר מולחן בן שלושה בתים. הבית הראשון בשיר עיקרו ניגון של רועה, הנובע משירת העשבים. במרכז הבית השני עומדת התפילה הנובעת משירת העשבים ומניגון הרועה, והבית השלישי - עיקרו ניגון הלב הנובע מהכמיהה לארץ ישראל.

הבתים השונים מסתיימים במעין פזמון מתפתח: בבית הראשון "ומשירת העשבים נעשה ניגון של רועה"; בבית השני "ומשירת העשבים מתמלא הלב ומשתוקק" ובבית השלישי "ומשירת העשבים נעשה ניגון של הלב". הביטוי "נעשה ניגון" המופיע בבית הראשון מתחבר ל"הלב" המופיע בבית השני וכך יוצרים ביטוי חדש המכיל את שניהם "נעשה ניגון של הלב".

מתוך עיון בשיר אפשר להניח ששמר מתקשרת לטקסט של ר' נחמן מתוך תחושה שהוא מבטא את הדרך שבה היא כמשוררת וכמלחינה תופסת את היצירה השירית. זהו ניגון אישי, פרטי, הנובע מהמפגש בין האדם לטבע, בין הרועה לבין העשב. ייחודו של הניגון הוא שבכוחו למלא את שומעיו שמחה ולהעלות אותם למדרגה של התעלות, כמיהה ותפילה לה'. כשהניגון ממלא ומרחיב את הלב, גוברת ההשתוקקות לארץ ישראל.

על הלחן

השיר מורכב משלושה בתים. כל בית נחלק לשלושה משפטים מוזיקליים וכל משפט נחלק לשניים. המשפט הראשון והשני מתחילים בצורה זהה (מלבד שינוי בצליל אחד); שניהם מגיעים לנקודת מנוחה, אך מסתיימים בצורה שונה. הראשון מסתיים בצליל הבית (ההגעה "הביתה" נקבעת על ידי צליל מתמשך יורד) והשני לעומתו עולה ויוצר מתח כשהוא מסתיים בצליל השיא, הצליל הגבוה ביותר בשיר. המשפט השלישי "ומשירת העשבים...." - שונה מקודמיו. הוא מתחיל בירידה הדרגתית עד להרפיה המלאה "נעשה ניגון של רועה".

מהלך הפעילות

1. **נאזין** לשיר **ונתרשם** מאופיו.
2. **ננגן** בשליש בכל נקודת מנוחה המופיעה בשיר (אמצע וסיום כל משפט).
3. **נתאר** בתנועות ידיים את ניגון הרועה בבית הראשון, את התפילה בבית השני ואת ניגון הלב בבית השלישי.
4. **נצטרף** בשירה בסוף כל בית (החל מהפזמון המתגלגל) "וּמְשִׁירַת הָעֶשְׂכִּים..."

פעילויות נוספות

1. **נציע** משמעויות לניגון הלב (תפילה, תחושה של שמחה, התרגשות ועוד).
2. **נבטא** בציור את האדמה והצומח המשתוקקים כלפי מעלה ואת השמים היורדים לקראתם.
3. **נדמיינ** מה הצמחים היו אומרים אילו היו יכולים לשיר.
4. **נבצע** את קולות העשבים: רשרוש, אוושה, רחשוש, המיה, צקצוק, שריקה, יבבה, לחישה, צעקה, שאון, קריאה, שריקה, משק, ציוץ, זמזום.
5. **ניצור** כלי נגינה מהצומח במטרה לשקף שלכל כלי יש צליל מיוחד.

איתמר בר * גן גלים, קיבוץ שדות ים

אדר שרון * גן גלים, קיבוץ שדות ים

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית המינהל הפדגוגי
הפיקוח על החינוך המוזיקלי האגף לחינוך קדם יסודי

צמד לך לגיל ההדך

שירים לקטנים ולגדולים

ירושלים - תשע"ד - 2014